

พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย Buddhist methods promoting democratic citizenship.

ศรัณย์กร สังข์สิงห์ Sarunkorn Sangsing

กรรมการผู้จัดการ บริษัท กรณีกัณฑ์รัชต์ จำกัด

Managing Director, Kornkanrat Company Limited.

นฤมล โคตรสาขา Narumon Khotsakha

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

Office of the Public Sector Development Commission

สมยุทธ์ เรือนงาม Somyut Rueanngam

การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.)

Deputy Governor of Strategy

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการนำหลักพุทธธรรมมาช่วยสนับสนุนความเป็นพลเมืองที่ยึดถือหลักประชาธิปไตย การที่จะนำหลักพุทธศาสนาเข้ามามีใช้ในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ต้องนำธรรมมาใช้ในการเกิดความรักชอบของตน สามารถยึดถือเป็นหลักปฏิบัติกันได้ทุกคน การนำหลักสาราณียธรรมมาใช้เพื่อสนับสนุนความเป็นพลเมืองให้ปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย โดยหลักสาราณียธรรมเป็นหลักการที่ว่าด้วยการก่อให้เกิดความสามัคคีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความเมตตาจิตต่อกันความเคารพ การสงเคราะห์กัน ซึ่งมีแนวทางดังนี้ เคารพยอมรับซึ่งกันและกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างปกติสุข พบพร้อมการพบเพื่อแลกเปลี่ยนสร้างความเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยอย่างจริงจัง น้อมปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีตามแนวทางประชาธิปไตย พัฒนาร่วมการมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกแก่ส่วนรวม สำรวมกายใจการที่สามารถควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนแล้วให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ดังที่ได้กล่าวมาหลักสาราณียธรรมสามารถนำมาสนับสนุนความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่มีความสอดคล้องกันทั้งในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติ แนวทางที่ได้นำเสนอจะช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งทุกสังคมต้องการพลเมืองที่ดีเพื่อที่จะสามารถนำพาความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมั่นคง

คำสำคัญ : พุทธวิธี, ความเป็นพลเมือง, ประชาธิปไตย.

Abstract

This article focuses on presenting the application of Buddhist principles to help support citizenship that adheres to democratic principles. To bring Buddhist principles into use in creating citizenship in accordance with democratic principles. One must apply Dhamma to one's own responsibilities. Can be adhered to as a principle that everyone can follow. Applying Saraniyadhamma principles to support citizenship in following democratic principles. The Saraniyadhamma principle is the principle that creates unity, living together with kindness and respect for one another. helping each other which has the following guidelines Respect and accept each other and be able to exchange opinions happily. Met Prom is a meeting to exchange, build understanding and be ready to seriously practice democratic principles. To practice is to apply the principles of Buddhism to be a good citizen according to democratic principles. Joint development is participation in providing benefits to the whole community. Mindfulness is being able to control one's thoughts and behavior and focus on the common good. As mentioned above, Saraniyadhamma principles can be used to support democratic citizenship that is consistent both in concept and practice. The proposed guidelines will help achieve peaceful coexistence. Every society needs good citizens in order to be able to bring steady progress to the society and the nation.

Keywords: Buddhist method, citizenship, democracy

บทนำ

กระแสเสรีนิยมก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่า ประมุขและรัฐแทน ดังนั้นความจงรักภักดีต่ออุดมคติทางการเมืองจึง มาแทนความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และระหว่างศตวรรษที่ 19 และ 20 อุดมการณ์แบบเสรีนิยมทำให้ค่านิยมของความเป็นพลเมืองกลายเป็นเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติของ ความเสมอภาคและเสรีภาพ ค่านิยมดังกล่าวมีข้อสมมติฐานว่าพลเมืองทุกคนมีเหตุผล และมีทางเลือกเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนชั้น หรือเพศ แต่อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้ความเสมอภาคก็ ยังเป็นได้แค่ความเสมอภาคในประเด็นกฎหมายเท่านั้น แต่หลังจากสงครามโลกที่ 2 สิทธิพลเมือง รวมถึงสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคม เนื่องจากได้พิสูจน์ว่าความเสมอภาคด้านกฎหมายแต่ เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพลเมือง ทางด้านสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้รัฐสวัสดิการจึงมีการเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อประชาชน อาจทำให้ประชาชนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องตอบแทนอะไรแก่รัฐ จากเหตุวิกฤตินี้จะเห็นได้ว่า

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ประชาชนใน ยุโรป และอเมริกาไม่ค่อยได้ไปเลือกตั้งหรือเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร (Robert D. Putnam, 2000 : 24) การหล่อหลอมอุดมการก็เป็นสิ่งสำคัญในการเกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยที่เข้าใจทั้งหลักประชาธิปไตยและหลักความเป็นพลเมือง

พลเมืองที่ดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึง พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น คนไทยทุกคนควรทำตัวเป็นพลเมืองดี คือนอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตามให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้เป็นสังคมและเป็นประเทศประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ตามหลักการทางประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558 : 1) การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติและการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน พลเมืองที่ดีจึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วนทั้งสิ่งที่ต้องทำและสิ่งที่ควรทำ

มนุษย์นั้นต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมรอบด้านท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ และเหตุปัจจัยต่าง ๆ ภายใต้หลักคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นรวมถึงสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุข ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 16) กล่าวได้ว่าการที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างดีในสังคมปัจจุบันประชาชนจะต้องเข้าใจบทบาทความเป็นพลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งลักษณะของพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยคือบุคคลที่จะอยู่ร่วมในสังคมประชาธิปไตยจะต้องตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้หรือมีวินัยในตนเองนั้นเอง ปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมส่วนรวม

หลักพุทธธรรมที่ช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้เกิดได้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ หลักสาราณียธรรมเป็นธรรมะที่จะนำใจของบุคคลให้ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ เมื่อมาอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมของชาวพุทธแล้ว จำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยความมีคุณธรรมเป็นจุดกลางทางความคิดที่มาพบกันตามสัญญาตญาณของคนที่อยู่ร่วมกันนั้น ยังปรารถนาความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการสิ่งที่พึงพำนักอาศัย ต้องการได้มีการพักผ่อนหย่อนใจในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะการเรียกร้องความต้องการตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตในทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตากรุณา กตัญญูกตเวที และสามัคคี (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการคือ 1) เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ชุมชน แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวจีกรรม พุดต่อกัน ด้วยเมตตา 3) เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่กัน 4) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม 5) สีสสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 233)

ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวคิดในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างกรอบการปฏิบัติบนฐานความเป็นพลเมืองที่สนับสนุนให้สังคมเกิดความสามัคคี และเกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับประโยชน์กับส่วนรวม ซึ่งยึดหลักอุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่ไร้ความขัดแย้งอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวกัน อันเป็นแนวทางสร้างความมั่นคงให้กับสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและคามยุติธรรมในสังคม รู้จักรวบรวมข้อมูลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องชุมชนและสาธารณะ รู้จักสำรวจ คำนึง ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น มีส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตด้วยความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่เชื่อสัตย์ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและมีความรับผิดชอบต่อและปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2545 : 15) สำหรับในวงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของไทย พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ (1) รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) เคารพสิทธิผู้อื่น (3) เคารพความแตกต่าง (4) เคารพหลักความเสมอภาค (5) เคารพกติกา (6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ได้นำไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในเวลาต่อมา (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555 : 56) ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจึงเป็นการแสดงถึงการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะด้วยความสมัครใจ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมเป็นสิทธิอันชอบธรรมในฐานะของการเป็นพลเมืองในชุมชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจ และเป็นกิจกรรมซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งการ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

กระทำนั้นอาจกระทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ (Mc Closky, 1968 : 252-265) พลเมืองต้องไม่เฉื่อยชา ต้องรุก ต้องเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถทำการต่างๆ แทนรัฐได้ และตระหนักว่าตนมีสิทธิมีเสียงที่จะมีส่วนร่วมในบ้านเมือง ดังนั้น พลเมืองจึงมีบทบาททางการเมืองมากกว่าการเลือกตั้ง เพราะการลงคะแนนเสียงเพียงอย่างเดียวทำให้ประชาชนเป็นฝ่ายรับ และไม่มีบทบาทในการกำหนดชีวิตตนเอง (วิชัย ตันศิริ, 2547 : 57) แนวคิดที่อธิบายถึงความเป็นพลเมืองไว้ 2 ลักษณะดังนี้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554 : 16-21)

ลักษณะแรก เป็นสำนักคิดที่มองว่าประชาธิปไตยไม่ได้เป็นการเมืองเพื่อประชาชนหรือพลเมืองอย่างแท้จริง แต่จะมองว่าการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นไปเพื่อชนชั้นนักธุรกิจชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง ไม่ใช่เพื่อชนชั้นกรรมกร ผู้ใช้แรงงานหรือชาวนาเท่าที่ควร สำนักคิดดังกล่าวมี 2 แนวคิด ได้แก่แนวคิดแรก คือ แนวคิดสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์มองว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นประชาธิปไตยในด้านเศรษฐกิจด้วย แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดสวัสดิการนิยมมองว่า ควรมีการกระจายโภคทรัพย์ที่ดีมีการ สร้างอาชีพและพัฒนาคนชนชั้นล่างให้มากที่สุดโดยที่รัฐบาลควรมีบทบาทด้านเศรษฐกิจในการ สงเคราะห์ให้แก่บุคคลที่มีส่วนเสียเปรียบในสังคม

ลักษณะที่สอง เป็นสำนักคิดที่มองว่าการเมืองปัจจุบันมิได้เป็นไปโดยประชาชน และมีได้เป็นของประชาชน แต่เป็นเพียงประชาธิปไตยแบบการเลือกผู้แทนเพียงอย่างเดียว เมื่อเวลานานเข้าก็จะเป็นไม่ของประชาชน และประชาชนจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องอะไรมากกว่าการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของตนตามวาระเท่านั้น ประชาชนจึงควรที่จะเข้าไปดูแลปัญหาและพัฒนาบ้านเมืองตามความเหมาะสมและความเห็นของตนเองเป็นหลัก

สรุปได้ว่าความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยมีปัจจัยสำคัญ 6 ประการคือ รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นหลักการในการปฏิบัติตนที่ครอบคลุมการรักษาสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิผู้อื่น ซึ่งเป็นผลให้เป็นมาตรฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม

หลักสาราณียธรรม 6

หลักสาราณียธรรม 6 ประการ เป็นหลักการที่ว่าด้วยการก่อให้เกิดความสามัคคีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความเมตตาจิตต่อกัน เมื่ออยู่ร่วมกันได้เช่นนี้แล้ว ก็จะ ก่อให้เกิดเป็นความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์กัน สังคมปัจจุบันจะมีความสุข ถ้าหากว่าสมาชิกในสังคม นำหลักธรรมที่กล่าวข้างต้นมาใช้โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นคนที่ใจดีมีความรัก ความเมตตา ใจบุญ ยิ้มเก่ง โอบ อ้อมอารีชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นนิสัยปกติทั่วไปของคนไทยและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย (ไพวรรณ ปริมาตร, 2563 : 89) สำหรับหลักสาราณียธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่าง สงบสุข รักใคร่กลมเกลียว เคารพนับถือสงเคราะห์ช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษลันนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก”
“Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

สารานุกรมธรรมคือ หลักธรรมสำหรับพัฒนาตนเองให้มีความเสียสละ เมตตากรุณา กตัญญู กตเวทิตะ และสามัคคี (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 233)

1) เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ โดยเต็มใจแสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีกล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4) สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5) สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6) ทิฐุสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน

ถ้าเป็นความเห็นเกี่ยวกับวินัย ก็ต้องเอาวินัยเป็นมาตรการกำหนดตัดสินว่า ความเห็นของใครถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมะก็ตรวจสอบเทียบเคียง สอบทานหลักธรรมะว่าข้อนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไร แล้วก็หาจุดกลางทางความคิดมาพบกัน แต่บางอย่างเป็นเรื่องของกิจการงาน หรือแม้แต่เรื่องความเห็นทั่วไป อาจจะมีการขัดแย้งในหลักการและวิธีการบางอย่าง แต่ว่าสามารถประสพผลเช่นเดียวกันได้ ก็ต้องประนีประนอมกัน ไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท เพราะเหตุว่าความเห็นขัดแย้งกัน เว้นไว้แต่บุคคลนั้นมีความเห็นขัดแย้งกับพระธรรมวินัย ซึ่งภิกษุสามเณรรู้ท่วงไรในพระพุทธศาสนา จะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะขัดจัดปรับวาทเหล่านั้น ให้ยุติลงด้วยความเรียบร้อย (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑูยาโณ), 2536)

สรุปได้ว่าหลักสารานุกรมธรรมเป็นหลักที่ช่วยสร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักประชาธิปไตย ที่มุ่งพัฒนาพฤติกรรมของพลเมืองที่ดีในการปฏิบัติด้วยความเมตตาทั้งการแสดงออกที่ดีต่อกัน การพูดที่ไพเราะเป็นประโยชน์ การคิดดีต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดเป้าหมายร่วมในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยที่ดียิ่งขึ้น

พุทธวิธีส่งเสริมความเป็นพลเมือง

ความเป็นพลเมืองที่ดีเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมที่จะต้องเริ่มจากการมีกรอบในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามหลักประชาธิปไตย พลเมืองที่ดีเป็นผู้ที่ต้องประกอบไปด้วยอุดมการณ์และคุณธรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจึงเป็นเหมือนคุณธรรมประจำตนที่ช่วยสนับสนุนให้มีการปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพและให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีคุณค่าและสิทธิตามหลักประชาธิปไตยอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เพียงเท่านั้นหลักสาราณียธรรมยังเป็นหลักที่ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคม ซึ่งจากการศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางได้ดังนี้

เคารพ เป็นการมองความเป็นจริงในการสร้างความเท่าเทียมในสังคมผ่านการเคารพสิทธิของแต่ละคน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการเกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีด้วยการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้ โดยยึดหลักการคิด พูด และปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา ผ่านการให้เกียรติคือการให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น การใช้กริยาวาจาสุภาพ การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เมื่อคนในสังคมเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันก็จะทำให้มีความเกรงใจ อ่อนน้อม และนำมาสู่การช่วยเหลือกันในสังคม ด้วยการมีความจริงใจต่อผู้อื่นและประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพนี้เองเป็นเป็นแนวทางที่สนับสนุนการยอมรับซึ่งกันและกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างปกติสุข ดังที่กล่าวมานี้เองการให้ความเคารพจึงเป็นหลักพื้นฐานในการเกิดหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

พบพร้อม การหมั่นพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันด้วยการให้การช่วยเหลือกัน มีเป้าหมายร่วมกันอย่างเข้าใจ ซึ่งประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน การที่จะเกิดประชาธิปไตยที่ดีได้ก็ต้องมีประชาชนชนิดคุณภาพดี ประชาชนก็คือบุคคลทุกคนแต่ละคนๆ มาประกอบเข้ารวมกัน ถ้าจะได้ประชาชนที่มีคุณภาพดี ก็ต้องทำแต่ละบุคคลทุกๆ คนให้มีคุณภาพดี ซึ่งการแลกเปลี่ยนก็จะทำให้เกิดการมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่เป็นการสร้างความพร้อมในการนำหลักประชาธิปไตยมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้นคำว่าพบพร้อมประกอบด้วย การพบเพื่อแลกเปลี่ยนสร้างความเข้าใจหลักประชาธิปไตย และพร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยอย่างจริงจัง

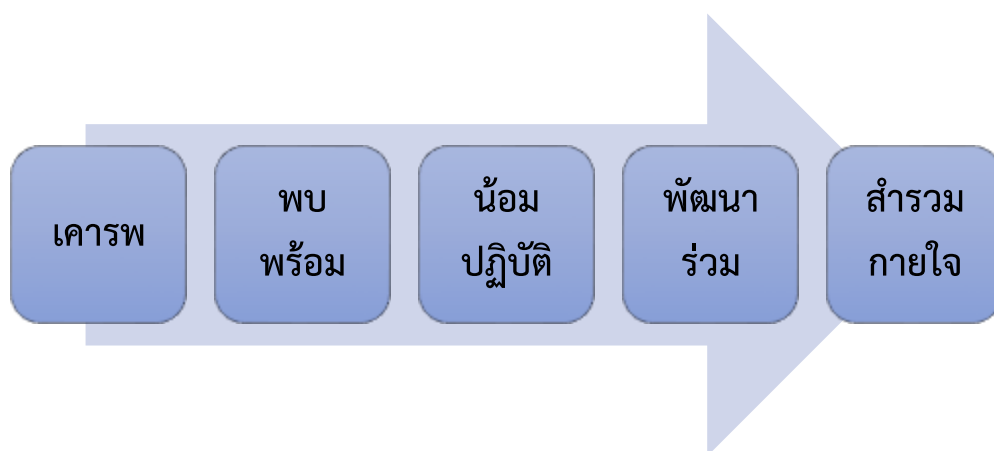
น้อมปฏิบัติ การนำหลักประชาธิปไตยมาปฏิบัติภายใต้การยึดถือกฎระเบียบของสังคมอย่างจริงจัง เริ่มจากการรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยการเกิดความเป็นพลเมืองต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำและควรทำได้อย่างครบถ้วนบนหลักพุทธธรรม วัฒนธรรม และประเพณีของสังคมที่ได้กำหนดไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น รู้จักการปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น การปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีตามแนวทางประชาธิปไตยต้องสามารถ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ประพจน์ ปฏิบัติได้อย่างที่สังคมต้องการ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีเหตุผลประกอบบนหลักของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เรียกได้ว่าเป็นการเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้เป็นอย่างดี

พัฒนาร่วม มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมให้มากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการรักษาสิทธิของตนที่เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย การกระตุ้นให้เกิดการสร้างฉันทามติในการมีส่วนร่วมที่จะช่วยสร้างข้อตกลงร่วมและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมือง การพัฒนาความเป็นพลเมืองที่สำคัญคือการทำให้ชีวิตให้ดีและใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ ในการใช้ชีวิตของตนให้เจริญงอกงาม และเกื้อกูลแก่สังคม การพัฒนาความเป็นพลเมืองของบุคคลรอบข้างจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ส่วนรวม

สำรวมกายใจ หลักธรรมส่วนใหญ่ในทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องและสนับสนุนหลักประชาธิปไตยที่เป็นเรื่องของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยมีการมุ่งเน้นการมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้อื่น ยึดถือความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติความเคารพในความคิดเห็นและคุณค่าของผู้อื่นที่เป็นหลักการที่สนับสนุนประชาธิปไตย ซึ่งการควบคุมความคิดและการปฏิบัติของตนย่อมส่งผลต่อความรู้สึกของคนในสังคม สิ่งที่จะเป็นแนวปฏิบัติให้เกิดการประพจน์ที่ดีต่อกันคือหลักพุทธธรรมที่ช่วยให้เกิดความอ่อนโยน แม้จะเกิดความไม่พอใจในสิ่งที่ตนหวังก็สามารถควบคุมได้แล้วให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ดังนั้นการสำรวมกายใจจึงเป็นแนวทางควบคุมความคิดและพฤติกรรมให้เกิดการแสดงออกอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่าพุทธวิธีส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นการสร้างแนวปฏิบัติในการสนับสนุนให้เกิดพลเมืองที่ยึดถือหลักประชาธิปไตย การที่จะนำหลักพุทธศาสนาเข้ามาใช้

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceedings) ครั้งที่ 10 เรื่อง “เอกบุรุษล้านนา ครุบาบุคคลสำคัญของโลก” “Ekkaburut Lanna The Great Kruba; One of the World's” Great Personalities” วันที่ 2 มีนาคม 2567

ในการสร้างพลเมืองตามหลักประชาธิปไตย ต้องนำธรรมมาใช้ในการเกิดความรักผดชอบของตนสามารถยึดถือเป็นหลักปฏิบัติกันได้ทุกคน โดยการนำหลัก สาราณียธรรมมาใช้เพื่อสนับสนุนความเป็นพลเมืองให้ปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ เคารพเป็นยอมรับซึ่งกันและกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างปกติสุข พบพร้อมคือการพบเพื่อแลกเปลี่ยนสร้างความเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยอย่างจริงจัง น้อมปฏิบัติคือการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีตามแนวทางประชาธิปไตย พัฒนาร่วมคือการมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกแก่ส่วนรวม สำรวมกายใจคือการที่สามารถควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนแล้วให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม

สรุปสาระสำคัญ

ปัจจุบันสถานการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการจะทำให้คนมีสำนึกของความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องทำให้เกิดความเข้าใจและให้ความสำคัญต่อหน้าที่พลเมืองเสียก่อนซึ่งสิ่งสำคัญที่จะให้เกิดสำนึกนั้นก็ไดแกการมีคุณธรรมประจำใจที่เป็นจุดเริ่มต้นในการคิดเพื่อส่วนรวมและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้นั้นก็คือ “การคิดดี” นอกจากนั้นต้องส่งเสริมกิจกรรมจิตสาธารณะที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชนโดยจะต้องเข้าไปสนับสนุนอย่างจริงจังเป็นผลให้เกิด “พฤติกรรมที่ดี” จนเกิดเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายช่วยเหลือกันสนับสนุนกันเป็นผลให้เกิด “สังคมที่ดี” ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแรงขับเคลื่อนกระบวนการในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

References

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). *คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก : การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา ลาตพรว้า.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑูญาโณ). (2536). *ธรรมะสำหรับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คลังวิชา จำกัด.
- ไพวรรณ ปุริมาตร. (2563). “พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น”. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย ตันศิริ. (2547). *วัฒนธรรมทางการเมืองและการปฏิรูป*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุม และบุตรจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- Mc Closky, “Political participation”, *International Encyclopedia of the Social Science* 12. (1968) : 252-265.
- Robert D. Putnam. (2000). *Bowling Alone : The Collapse and Revival of American Community*, New York: Simon & Schuster.